

**Naar een nieuwe wettelijke
basis voor de Europese Unie**

LEN

Tien uitgangspunten voor een democratisch verdrag

Lay-out:

Zlatan Peric

April 2007

Contact:

Attac-Nederland, p/a XminY solidariteitsfonds

De Wittenstraat 43-45

1052 AL Amsterdam

tel (020) 6279661

e-post: info@attac.nl

Attac maakt deel uit van het Samenwerkingsverband Ander Europa. Andere lidorganisaties zijn: Comitee Grondwet NEE, Euromarsen, Eurodusnie, Campagne Tegen Wapenhandel, Stichting Zora, Transnational Institute en XminY Solidariteitsfonds.

INHOUD

Voorwoord	4
Verklaring: Naar een nieuwe wettelijke basis voor de Europese Unie: Tien uitgangspunten voor een democratisch verdrag	10
DEEL I: HET PROCES	11
DEEL II: ELEMENTEN VOOR EEN INSTITUTIONEEL VERDRAG	11
DEEL III: UITGANGSPUNTEN VOOR DE EUROPESE POLITIEK	13

Voorwoord

Zowel in Frankrijk als in Nederland heeft Attac een rol gespeeld in de campagne tegen de Europese Grondwet.¹ Die campagnes werden naar vermogen ondersteund door de andere Attac-organisaties in Europa. Na het succes van beide campagnes - waarin de bevolking van beide landen zich duidelijk tegen de Grondwet uitsprak - waren de Europese Attac-organisaties van mening dat niet kon worden volstaan met duidelijk maken waar we tegen waren (het Europa van de Grondwet) maar dat we ook een bijdrage moesten leveren aan de discussie over de vraag hoe de Europese Unie er dan wel uit zou moeten zien.

Om dat mogelijk te maken werden verschillende initiatieven genomen: er werden Europese vergaderingen georganiseerd, een website over de toekomst van Europa geopend, een boek over de Europese Grondwet samengesteld en er werd gewerkt aan een gezamenlijke verklaring over de toekomst van Europa. De tekst die we in deze brochure uitbrengen is het resultaat van dat laatste deel van dit gezamenlijke project van de Europese Attac-organisaties.

Deze tekst is een gemeenschappelijk standpunt van organisaties uit zeer verschillende delen van Europa. Leden van Attac-organisaties van Finland tot Griekenland en van Jersey tot Polen werkten er aan. Uiteindelijk werd de tekst onderschreven door zeventien landelijke Attac-organisaties. Dat maakt op zich al duidelijk dat het verzet tegen de Europese Grondwet niet beperkt is tot Frankrijk en Nederland. Uit alle hoeken van Europa komen gelijklopende bezwaren.

De tekst beperkt zich niet tot kritiek op het huidige Europa en de Grondwet, maar probeert een aantal principiële uitgangspunten te formuleren voor een ander Europa, een andere Europese Unie. Er wordt gepleit voor een democratische, vreedzame, coöperatieve, solidaire en ecologisch duurzame Unie. En er wordt benadrukt dat een dergelijk Europa alleen maar vorm kan krijgen door een democratisch en participatief proces.

Met deze benadering kiezen de Attac-organisaties een andere invalshoek dan degenen die vinden dat het 'nee' tegen de Grondwet vooral moet leiden tot minder Europa. Attac gaat er van uit dat de grote problemen waar we vandaag de dag mee geconfronteerd worden niet effectief bestreden kunnen worden vanuit het kader van de nationale staten alleen. Daarbij denken we aan problemen als: de opwarming van de aarde en de steeds verdere aantasting van verschillende ecosystemen; de enorme macht van de multinationale ondernemingen en van internationale

¹ In Nederland wordt over het algemeen gesproken over de Europese Grondwet en niet over het Grondwettelijk Verdrag. Wij gebruiken hier beide termen door elkaar, zonder in te gaan op de vraag of er nu wel of niet sprake is van een Grondwet.

organisaties als Wereldbank, IMF en WTO; het gevaar van het zogenoemde flitskapitaal dat zich in ongekende hoeveelheden en met ongekende snelheid over de aardbol beweegt op zoek naar speculatiewinsten; de 'oorlog tegen het terrorisme' met zijn vergaande inperkingen van burgerrechten; enzovoort.

Dat zijn naar de mening van Attac allemaal problemen waarvoor een werkelijk internationale politiek noodzakelijk is. Daarom pleiten we niet tegen een Europese Unie of voor een veel beperktere rol voor Europa, maar voor een andere Unie, voor een ander Europa. Het standpunt dat het 'nee' tegen de Grondwet vooral betekent dat Europa een 'pas op de plaats' moet maken, is naar onze mening niet op zijn plaats. Een pleidooi voor een 'pas op de plaats', een pleidooi tegen verandering van de structuur van Europa is feitelijk een pleidooi voor het huidige Europa. Het komt neer op een pleidooi voor het Europa van de verdragen van Maastricht, Amsterdam en Nice. Een pleidooi voor het Europa dat men met het Grondwettelijk Verdrag juist had willen vastleggen.

Het afwijzen van de Grondwet in Frankrijk en Nederland was een belangrijke overwinning op het neoliberale en ondemocratische Europa. Het dubbele nee heeft de EU in een crisis gestort. Maar het neoliberale Europa is daarmee natuurlijk niet verdwenen. De voorstanders van het huidige Europa zijn nu niet opeens zo machteloos dat wij niets anders hoeven te doen dan herhalen 'nee is nee'.

Als we er als progressieve beweging niet in slagen om een duidelijk alternatief voor het huidige Europa naar voren te brengen, zal het dubbele 'nee' uiteindelijk uitgehold worden en dusdanig verwateren dat het alleen nog met een loep of microscoop van een 'ja' is te onderscheiden. Dan zullen we opgescheept worden met een nieuw Europees Verdrag. Dat zal dan geen Grondwet heten, het zal niet ruim vierhonderd pagina's tellen, maar het zal evengoed het neoliberale en ondemocratische Europa bestendigen. Ook ten aanzien van de publieke opinie zullen we de slag dan verliezen. Als er geen duidelijk progressief alternatief wordt ontwikkeld zullen grote delen van de bevolking die tegen de Grondwet hebben gestemd zich - al dan niet morrend - bij het bestaande Europa neerleggen. Of ze zullen zich verder ontwikkelen in de richting van het eng-nationalistische, antimoslim, anti-Europa standpunt zoals dat bijvoorbeeld door Geert Wilders wordt uitgedragen.

Een democratisch proces

Belangrijk in deze nota is het pleidooi voor een werkelijk democratisch proces om tot een nieuw Europees verdrag te komen. Ook daarin staat dit voorstel lijnrecht tegenover de huidige Europese praktijk. De Europese Grondwet was het product van een daarvoor speciaal in het leven geroepen Europese Conventie. Vanuit democratisch oogpunt had die Conventie grote beperkingen. Ze was niet direct door de Europese bevolking gekozen, maar bestond uit vertegenwoordigers van de regeringen en de parlementen van de lidstaten. Ook de werkwijze van de

Conventie was democratisch onder de maat. Belangrijke beslissingen werden in het presidium afgehandeld en niet aan een oordeel van de hele Conventie onderworpen. De uiteindelijke tekst van de Conventie werd op de Europese Top in 2004 door de regeringsleiders op een aantal punten aangepast.

Maar toch was dit hele proces vanuit democratisch oogpunt bijna heilig vergeleken bij wat er nu gebeurt. Nu wordt door de regeringen van de verschillende lidstaten achter gesloten deuren gewerkt aan een alternatief voor de Grondwet, waarschijnlijk in de vorm van een nieuw verdrag. Daarbij is de inspanning er vooral op gericht om te voorkomen dat ook dit verdrag in verschillende landen aan een referendum wordt onderworpen. Want stel je voor dat de bevolking zich er weer over zou kunnen uitspreken!

Die ontwikkeling geeft aan dat we ons met Europa inmiddels op een kruispunt bevinden. Het hele proces van Europese eenwording zoals zich dat sinds de jaren na de Tweede Wereldoorlog heeft voltrokken, is altijd een proces geweest waarin de bevolking zelf zeer weinig of niets in te brengen had. In eerste instantie was er - zeker in Nederland - een grote impliciete steun van de bevolking voor het proces van Europese eenwording. In de jaren vijftig, zestig en zeventig was Europa geweldig populair. Dat veranderde langzaam in de jaren tachtig toen de Europese Unie zich steeds meer ontpopte als een instrument in het doorvoeren van de neoliberale politiek. Europa werd steeds meer gezien als de grote drijfveer achter de liberalisering, de privatisering en de afbraak van de verzorgingsstaat.

Het hele project van de Europese Grondwet, het idee om het van de fraaie titel Grondwet te voorzien en het plan om er in een aantal landen, waaronder Nederland, een referendum over te houden, was er op gericht om het Europese enthousiasme bij de burgers weer terug te brengen en tegelijkertijd het huidige, neoliberale en ondemocratische Europa een grondwettelijke legitimiteit en onveranderbaarheid te geven. Nu die poging gestrand is op het 'nee' in Frankrijk en Nederland, rest Europa niets anders dan haar ware ondemocratische aard te laten zien. Nu wordt alles in het werk gesteld om door de vorm te veranderen de inhoud van de Grondwet veilig te stellen en die koste wat kost door te drukken. Dat maakt duidelijk dat we nu in een fase in de Europese eenwording zijn aangeland waar de keus is: óf een liberaal Europa dat ook de schijn van democratie heeft laten vallen, óf een werkelijk ander Europa.

Ook de gang van zaken na het referendum van 1 juni 2005 is typerend. Na het referendum werd in eerste instantie in de Tweede Kamer besloten dat er een brede maatschappelijke discussie over Europa zou komen. Daarin kon de bevolking duidelijk maken welke kant het dan wél op moest met Europa. Drie maanden later werd door dezelfde Kamer dit plan weer naar de prullenmand verwezen.

Vervolgens werd door de regering aangekondigd dat het zogenaamde Europafonds van het ministerie van Buitenlandse Zaken verhoogd zou worden tot twee en een half miljoen euro, om daarmee maatschappelijke organisaties de mogelijkheid te geven de discussie over de toekomst van Europa te voeren. In de praktijk bleken deze gelden - op één uitzondering na² - alleen maar toegekend te worden aan orga-

nisaties die campagne hadden gevoerd voor de Grondwet of er geen standpunt over hadden ingenomen.

In de campagne voor de kamerverkiezingen van november 2006 werd het thema Europa door vrijwel alle politieke partijen angstvallig vermeden. Wel legde een aantal partijen in hun verkiezingsprogramma vast dat over een nieuw verdrag, dat in de plaats van de Grondwet zou komen, weer een referendum gehouden zou moeten worden. Met name de PvdA was daar heel duidelijk over: “De uitslag van het referendum over de grondwet was glashelder. De PvdA zal niet accepteren dat er via een omweg toch aan gemorrelt wordt. Voor een nieuw (grondwettelijk) verdrag is een nieuw referendum nodig.”

Maar na de formatie van het kabinet bleek de soep wat minder heet gegeten te worden dan hij in de verkiezingscampagne was opgediend. De coalitie besloot dat de regering geen initiatief zou nemen voor een nieuw referendum over een nieuw verdrag. Wel zal er te zijner tijd een advies gevraagd worden aan de Raad van State over de wenselijkheid van een nieuw referendum. Op die manier wordt de discussie gedepolitiseerd en teruggebracht tot een juridisch vraagstuk, in een poging om een politieke uitspraak van de bevolking te voorkomen.³

Europese Conventie

Door Attac wordt voorgesteld om een volstrekt logische weg te bewandelen om tot een ander, democratisch Europa te komen: de vorming van een Europese Conventie van door de bevolking gekozen leden die een nieuw (institutioneel) verdrag gaan opstellen.⁴

Het is duidelijk dat een dergelijk voorstel door de voorstanders van het huidige Europa in eerste instantie zal worden afgewezen. In hun ogen is het een levensgevaarlijk experiment dat de crisis van het huidige Europa alleen maar zal verdiepen. En helemaal ongelijk hebben ze daar - vanuit hun standpunt gezien - natuurlijk niet in. Het huidige neoliberale Europa functioneert niet altijd in het belang van de

² De stichting Euromarsen kreeg in de tweede ronde een subsidie van € 50.000 voor het project “Europa en de minima”.

³ Voor deze ontsnappingsroute wordt teruggegrepen op het advies van de Raad van State over het initiatiefwetsvoorstel dat de basis vormde voor het referendum van 2005. Daarin beargumenteerde de Raad dat het Grondwettelijk Verdrag inderdaad grondwettelijke aspecten kende en dat gezien het feit dat ook wijziging van de Nederlandse Grondwet een speciale zware procedure kent, ook in dit geval een specifieke procedure op zijn plaats was. Het is duidelijk dat de huidige situatie politiek gezien een heel andere is. Er is nu immers een referendum geweest waarin de Grondwet door een duidelijke meerderheid is verworpen. De vraag is nu niet of een nieuw verdrag wel of niet grondwettelijke aspecten kent, maar of de bevolking die de Grondwet heeft afgewezen dit alternatief wel acceptabel vindt.

⁴ Dit voorstel voor een democratisch gekozen Conventie, dat ook tijdens de referendumcampagne naar voren is gebracht, moet niet verward worden met voorstellen waarbij van een Conventie oude stijl sprake is, aangevuld met een beperkt aantal direct gekozen leden. Dat laatste wordt bijvoorbeeld voorgesteld door GroenLinks in haar nota ‘Vrij Europees’.

meerderheid van de bevolking. In een democratischer Europa is het niet vanzelfsprekend dat dit zo blijft. Als de Europese burgers zich zelf (bijvoorbeeld via direct gekozen vertegenwoordigers in een Conventie) kunnen uitspreken is er een goede kans dat er een ander Europa uit de bus zal komen.

De voorstanders van het huidige Europa zullen benadrukken dat een dergelijk democratisch proces zal leiden tot chaos en tot verlamming van de EU. Net zoals ze tijdens de referendumcampagne riepen dat het afwijzen van de Grondwet zou leiden tot Joegoslavische toestanden, oorlog, chaos.

Het is waar dat een dergelijk democratisch proces veel tijd en energie zal kosten. Er moet veel ingehaald worden. Een halve eeuw is de trein van de Europese eenwording doorgereden zonder dat de bevolking daarover veel te zeggen had. Een halve eeuw heeft nauwelijks een publieke discussie over de toekomst van Europa plaatsgevonden. Lange tijd is beweerd dat 'het publiek' ook niet in die discussie geïnteresseerd was. De referendumcampagne heeft laten zien dat dat niet waar is. Nog nooit is in Nederland zo intensief en door zo veel mensen gediscussieerd over de toekomst van Europa als de weken voor 1 juni 2005. Nog nooit is de betrokkenheid bij Europa zo groot geweest. Alleen trok de meerderheid van de kiezers een andere conclusie dan de overgrote meerderheid van de politici. Maar ja, dat kan gebeuren in een democratie.

De enige manier om de bevolking bij het debat over de toekomst van Europa en de Europese politiek te betrekken, is door de bevolking zelf een beslissende stem te geven. Europa is te belangrijk om aan de politici en bureaucraten over te laten.

Begin van een discussie

Deze nota is het resultaat van een discussie in zestien landelijke Attac-organisaties en tussen mensen van die organisaties. Het is niet meer dan een eerste resultaat. De bedoeling van de tekst is om een bredere discussie te openen. Om met meer mensen, met meer organisaties in meer landen van Europa te discussiëren over de toekomst van ons continent.

Op basis daarvan zullen we onze standpunten verder kunnen uitwerken, verdiepen en aanvullen. We roepen dan ook iedereen op om deel te nemen aan deze discussie en zijn/haar mening te geven. Alleen door een brede internationale discussie zullen we verder kunnen komen, zullen we duidelijk kunnen maken dat een ander Europa mogelijk is.

Willem Bos (Voorzitter van het Comité Grondwet Nee/Ander Europa en vertegenwoordiger van Attac Nederland in het project Attac in Europa).

Verklaring:

Naar een nieuwe wettelijke basis voor de Europese Unie Tien uitgangspunten voor een democratisch verdrag

De Attac-organisaties in Europa beschouwen de huidige vorm van de Europese Unie als een ernstige hindernis voor de verdieping van de democratie, fundamentele rechten, sociale zekerheid, genderrechtvaardigheid en een duurzaam milieubeleid¹. De Unie lijdt aan een gebrek aan democratie, legitimiteit en transparantie en wordt geleid door een aantal verdragen die een neoliberale politiek opleggen aan de lidstaten en de hele wereld.

Dat is de reden dat het Europese Attac-netwerk de toekomst van Europa als een centraal punt ziet in haar activiteiten. In 2005 zijn de Europese Attac-organisaties een gemeenschappelijk proces van reflectie en debat begonnen over Europese zaken. Deze Verklaring is een resultaat van deze werkzaamheden.

Sinds het 'nee' in de referenda in Frankrijk en Nederland is het duidelijk dat niet alleen het voorgestelde Grondwettelijk Verdrag (GV), maar ook de huidige Europese Unie bij de bevolking legitimiteit ontbeert en breed wordt gezien als ondemocratisch en antisociaal.

Het GV is geen Grondwet in de strikte zin van het woord, maar het vat de bestaande normen en verdragen samen en ontwikkelt ze verder. Niettemin is het politieke belang ervan groot, aangezien het niet alleen het constitutionele kader verandert en uitgangspunten, waarden en doelstellingen vastlegt, maar ook concreet politiek beleid formuleert. Daarmee legt het het neoliberale model van de EU grondwettelijk vast en dat is onaanvaardbaar. Het verdrag wordt ook gekenmerkt door het ontbreken van democratische processen en het is vrijwel niet te veranderen.

Op dit moment proberen de Europese regeringen het proces van de Grondwet weer nieuw leven in te blazen. Daarbij negeren ze de afwijzing door de bevolking van een aantal landen. Hun doel is om tijdens het Franse EU-voorzitterschap in de eerste helft van 2008 resultaat te boeken. In januari 2007 zijn 18 regeringen van EU-lidstaten in Madrid bijeen geweest om een compromis te bereiken op basis van de afgewezen Grondwet.

¹ De voetnoten bij de verklaring zijn ter verduidelijkingen van de tekst maar maken er geen deel van uit. Uitzondering hierop vormen de verwijzingen naar het Grondwettelijke Verdrag, deze zijn wel onderdeel van de verklaring.

In deze situatie is het van groot belang dat de sociale en politieke bewegingen hierop reageren door concrete alternatieven voor de Europese Grondwet aan te dragen en ervoor te zorgen dat deze alternatieven serieus worden genomen. De Europese Attac-organisaties vragen dat ieder nieuw verdrag en de totstandkoming daarvan gebaseerd zal zijn op tien uitgangspunten, die betrekking hebben op de totstandkoming van zo'n verdrag (deel I), de institutionele inhoud ervan (deel II) en de uitgangspunten voor de Europese politiek (deel III).

DEEL I: HET PROCES

1 | Een democratisch proces

Ieder nieuw verdrag zal democratisch ontwikkeld en aangenomen moeten worden. De Europese Attac-organisaties verzetten zich tegen elke poging om de Grondwet toch door te voeren en stellen het volgende voor:

- Een nieuwe en democratische Assemblee, direct gekozen door de burgers van alle Europese lidstaten, zal een mandaat krijgen om met de effectieve deelname van nationale parlementen een voorstel voor een nieuw verdrag te ontwikkelen.
- Deze Assemblee moet samengesteld zijn op basis van genderpariteit (en niet, zoals de Grondwetconventie, voor slechts 16% uit vrouwen bestaan), alle sectoren van de maatschappij vertegenwoordigen en ook de verschillende generaties.
- Een nieuw verdrag moet gelegaliseerd worden door referenda in alle lidstaten. Het resultaat van de stemming zal per land berekend moeten worden.
- Tijdens de campagne moeten Europese instellingen en de lidstaten regels hantieren die publieke beraadslaging garanderen, onafhankelijk zijn van heersende economische belangen, in het bijzonder voor wat betreft aandacht in de media. Er zal bovendien voldoende tijd moeten zijn voor een intensief debat.

DEEL II: ELEMENTEN VOOR EEN INSTITUTIONEEL VERDRAG

2 | Verbetering van de democratie

Een nieuw verdrag moet gebaseerd zijn op de meest hoogwaardige democratische uitgangspunten. De huidige EU is niet gebaseerd op een duidelijke scheiding van machten en lijdt aan een groot democratisch tekort. Het Europese Parlement kan noch initiatieven voor wetten nemen, noch de begroting vaststellen en het heeft op een aantal terreinen geen zeggingsmacht, ook al is het de enige democratisch gekozen instelling op het niveau van de EU; de - niet gekozen - Commissie is het enige orgaan dat wetten kan voorstellen. Tegelijkertijd zien we een neergang van de democratie in de lidstaten. De Europese Attac-organisaties vragen het volgende:

- Als uitgangspunten voor een nieuw verdrag moeten gelden: menselijke waardig-

heid, de principes van de rechtstaat, vertegenwoordigende en participatieve democratie, economische en sociale rechtvaardigheid, sociale zekerheid en inclusie, solidariteit, genderdemocratie, duurzaamheid en vreedzaamheid.

- Een duidelijke scheiding tussen de uitvoerende, de wetgevende en de rechtsprekende macht. Er moet een einde komen aan het alleenrecht van de Commissie op het vlak van wetsvoorstellen. Het initiatief voor wetten moet openstaan voor alle Europese instellingen en burgers.
- Het Europees Parlement moet het recht krijgen op alle EU-beleidsterreinen wetten voor te stellen en als medewetgever te functioneren, en bovendien het exclusieve recht krijgen om de Europese Commissie aan te stellen en af te zetten, evenals afzonderlijke Commissieleden.
- Wij vragen de versterking van de nationale parlementen zowel op Europees als op nationaal vlak. De nationale parlementen moeten een effectieve rol krijgen bij de Europese en de nationale wetgeving.
- De tekst van het verdrag moet een duidelijke omschrijving bevatten van de bevoegdheden van de EU en een even duidelijke bepaling van de grenzen van die bevoegdheden ten opzichte van de nationale staten en lokale autoriteiten. Het Europees Hof van Justitie moet niet de ruimte krijgen om feitelijk als wetgever te functioneren.
- De Europese Centrale Bank moet onder democratische controle geplaatst worden. De belangrijkste doelstellingen van haar monetaire politiek moeten zijn: economische rechtvaardigheid, volledige werkgelegenheid en sociale zekerheid voor alle Europese burgers. Daarbij moet de Eurogroep haar verantwoordelijkheid voor het voeren van politiek met betrekking tot de wisselkoers – zoals vastgelegd in de bestaande verdragen – nemen.

3 | Transparantie

Burgers ondervinden momenteel problemen bij het uitoefenen van hun recht op informatie. Discussies in de Europese Raad en het Comité van Permanente Vertegenwoordigers zijn vaak niet openbaar. Lobbyen is een verdorven fenomeen dat de democratie ondermijnt. Wij eisen dat:

- alle bijeenkomsten van comités en werkgroepen van de Raad en de Permanente Vertegenwoordigers openbaar zijn;
- voor alle Europese burgers de toegang tot informatie gegarandeerd is;
- er in het verdrag duidelijke beperkingen worden gesteld aan lobbypraktijken, met een verplichte opgave en registratie van de belangen en financieringsbronnen van alle lobbyisten, de leden van het Europees Parlement, de leden van de Europese Commissie en de leden van de Comités;
- een nieuw verdrag kort en eenduidig is en voor iedere burger te begrijpen;
- alle talen gelijkwaardig worden behandeld. Alle officiële documenten van de EU moeten in alle officiële talen van de EU beschikbaar zijn.

4 | Participatie en directe democratie

Een nieuw institutioneel verdrag moet het fundamentele recht op directe participatie van burgers in de publieke zaak erkennen. Het dient begrijpelijke, bruikbare en vergaande vormen van directe democratie aan te bieden. Zo zou het bijvoorbeeld de volgende rechten kunnen erkennen:

- Een bepaald deel van de totale bevolking in een bepaald aantal lidstaten kan een wetsvoorstel indienen dat in het Europese Parlement bediscussieerd moet worden en waarover gestemd moet worden.
- Een bepaald deel van de totale bevolking in een bepaald aantal lidstaten kan het Europese Parlement verzoeken een bindend referendum te organiseren in alle lidstaten.
- Er kunnen grenzen gesteld worden aan de invloed van het bedrijfsleven op EU-instellingen en de besluitvorming op het Europese niveau door te zorgen voor transparantie en beperkingen te stellen aan de geprivilegieerde toegang van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven tot beleidsmakers.
- Verplichte raadpleging van sociale bewegingen en niet-gouvernementele organisaties (NGOs) bij alle EU-wetgeving, op dezelfde basis als raadpleging van andere belangengroepen.
- Het eerste referendum in alle lidstaten van de EU zal een referendum over het nieuwe verdrag moeten zijn.

DEEL III: UITGANGSPUNTEN VOOR DE EUROPESE POLITIEK

5 | Fundamentele rechten

Een nieuw verdrag moet gebaseerd zijn op, of een verbetering bevatten van, de meest progressieve fundamentele rechten zoals die al vastgelegd zijn in bestaande internationale verdragen als het Internationale Handvest van Mensenrechten ², de Europees Conventie voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, het Europees Sociaal Handvest (in de versie van Turijn van 1961 ³) en de Europese Code voor sociale zekerheid.

Het garanderen van fundamentele rechten in het verdrag is een noodzakelijke stap. In het Verdrag voor fundamentele rechten zoals dat is vastgelegd in het Europees Grondwettelijk Verdrag missen belangrijke basisrechten en zijn sommige in hun formuleringen afgezwakt of sterkt beperkt door de uitleg in de afsluitende acte van het verdrag, of ze kunnen niet via de rechter afgedwongen worden.

² Deze omvat de Universele Verklaring van de rechten van de Mens van 1948, het Internationale Convenant over Economische, Sociale en Culturele rechten van 1966 en het Internationale Convenant over Burgerrechten en Politieke Rechten van 1966.

³ In latere versies is deze verklaring op een aantal punten afgezwakt.

De Europese Attac-organisaties vragen dat:

- fundamentele rechten zoals opgenomen in de Europese Conventie voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, het Europese Sociaal Handvest en de Europese Code voor Sociale Zekerheid afdwingbaar worden voor nationale of Europese rechters;
- de EU zich aansluit bij de Europese Conventie zodat haar instellingen ook onderworpen zijn aan het Europese Hof voor de mensenrechten;
- expliciet wordt vastgelegd dat deze fundamentele rechten en ook de uitgangspunten van het verdrag prioriteit hebben boven alle andere primaire en secundaire EU-wetgeving;
- fundamentele rechten niet beperkt worden door nationale of EU-wetten of door de persoonlijke interpretatie van een voorzitter van een Conventie;
- een nieuw verdrag er de nadruk op legt dat iedere persoon gelijke toegang moet hebben tot sociale en arbeidsrechten, onafhankelijk van zijn/haar land van origine;
- het Europese burgerschap toegekend moet worden aan alle inwoners van Europa;
- bovengenoemde rechten ook gerespecteerd moeten worden in het externe beleid van de EU, met name op de beleidsterreinen veiligheid, migratie, milieu en handel.

6 | Bewaking en uitbreiding van democratische verworvenheden

Democratische verworvenheden, sociale rechten, arbeidsrechten en regels voor milieu en volksgezondheid staan onder sterke druk door bepalingen in eerdere verdragen, in het bijzonder door de principes van concurrentie en liberalisering. Een nieuw verdrag mag deze verworvenheden niet in gevaar brengen en moet de Europese bevolking, parlementen en regeringen instrumenten geven om deze democratische verworvenheden op een coöperatieve basis verder te ontwikkelen. De Europese Attac-organisaties vragen het volgende:

- Het recht op collectieve onderhandelingen en het stakingsrecht. De basisregels van de Internationale Arbeidsorganisatie moeten de status van afdwingbare fundamentele rechten krijgen.
- Iedere lidstaat moet in staat worden gesteld om verdergaande regels af te kondigen en in stand te houden op gebieden als sociale bescherming, arbeidsomstandigheden, milieu en de bescherming van speciale groepen.
- De Europese Unie moet zich beschouwen als een coöperatieve (en niet een concurrerende) gemeenschap, met als doel het voortdurend verbeteren van de omstandigheden op het vlak van het milieu, sociale en arbeidsomstandigheden, om zo het grondwettelijke principe van sociale zekerheid en duurzaamheid na te komen. Er moeten regels komen om fiscale en sociale dumping tegen te gaan.
- Er moet vastgesteld worden dat eigendomsrecht verplichtingen scheidt en dat het gebruik ervan altijd ook het algemeen welzijn moet dienen.

- Economische democratie en participatie moeten op alle niveaus versterkt worden.

7 | Ruimte voor een alternatieve economische orde

Ieder nieuw verdrag moet de bovengenoemde fundamentele waarden en democratische uitgangspunten respecteren. Het moet ruimte geven voor het implementeren van alternatief beleid in plaats van dat het een specifiek economisch model vastlegt, zoals dat werd gedaan in het Grondwettelijk Verdrag en voorafgaande verdragen waarin stelselmatig een ‘open markteconomie met vrije en onbelemmerde concurrentie’ werd vastgelegd.⁴ Dit hoort noch in een grondwettelijk noch in een institutioneel verdrag thuis. Voor welk economisch model en welke regulering wordt gekozen, moet worden overgelaten aan een democratisch politiek proces. De Europese Attac-organisaties vragen dat:

een verdrag niet een specifiek economisch model vastlegt en op alle niveaus alternatieve keuzen toestaat;

‘vrije’ concurrentie geen algemeen principe van de EU mag zijn. Het bepalen van gebieden waar ‘vrije’ concurrentie is toegestaan en van die gebieden waar dat niet het geval is (in het bijzonder de drinkwatervoorziening, onderwijs, gezondheidszorg, landbouw) moet besloten worden middels een democratisch proces op nationaal en EU-niveau. In geen enkel geval zal een dergelijke bepaling grondwettelijk vastgelegd moeten worden.

Europese wetgeving, in het bijzonder concurrentiewetgeving, het recht van de lidstaten om het beheer, de organisatie en de financiering van publieke goederen zoals drinkwatervoorziening, gezondheidszorg, onderwijs of openbaar vervoer naar eigen wens in te richten niet mag dwarsbomen. Integendeel, het moet een belangrijke doelstelling van de Europese constructie zijn om de voorziening van publieke goederen op alle niveaus te realiseren en te verbeteren.

8 | Doelen in plaats van middelen bepalen

Een werkelijk levende democratie bepaalt de middelen waarmee ze de respectievelijke doelen van haar constitutie wil bereiken. Het grondwettelijk vastleggen van concreet beleid is ongepast. Voorbeelden:

- De doelen van vervoersbeleid moeten zijn ‘duurzame mobiliteit’ en ‘gelijke toegang tot mobiliteit voor allen’, en niet de bouw van trans-Europese netwerken,⁵ bestaande uit snelwegen, verkeerswegen en hogesnelheidslijnen.
- De doelstelling van agrarische politiek zou moeten zijn ‘duurzame landbouw’, het behoud van de kleinschalige boerenbedrijven en ‘de productie van gezond en voldoende voedsel’, en niet ‘het opvoeren van de productiviteit’, ‘rationalisering’,

⁴ Art. III-177 ,III-178 en II-185 van het Constitutionele Verdrag.

⁵ Art. III-246 van het Constitutionele Verdrag.

of 'het best mogelijke gebruik van productiefactoren met name van arbeidskracht'⁶

- De hoofddoelstelling van de Europese Centrale Bank zou niet moeten zijn 'prijsstabiliteit'⁷ maar economische rechtvaardigheid, volledige werkgelegenheid en welvaart voor iedereen.
- Het principe van ecologische duurzaamheid zou prioriteit moeten krijgen boven marktvrijheid en winstlogica. Dat principe zou bepalend moeten zijn voor het beleid op het vlak van energie, transport en landbouw.

9 | Aanpassing aan het hoogste niveau wat betreft sociale rechten en belastingen

In een regio als de EU - die economisch diepgaand is geïntegreerd door decennia van liberalisering (van handel, financiën en investeringen) - zijn de lidstaten tegenwoordig bezig met een race naar beneden in bepalende sectoren zoals belastingen en sociaal beleid. Om dit tegen te gaan is het belangrijk dat op Europees vlak tegenmaatregelen worden genomen en dat een 'race naar de top' mogelijk wordt gemaakt door specifieke maatregelen in een nieuw verdrag. De Europese Attac-organisaties stellen voor:

- Maatregelen om belastingontduiking en belastingconcurrentie tegen te gaan. Er moeten op EU-niveau ambitieuze minimumstandaards overeen worden gekomen, met name met betrekking tot vennootschapsbelasting en vermogensbelasting.
- Het gebrekkige sociale beleid van de EU moet vervangen worden door een transparante, afdwingbare set van ambitieuze sociale minimumstandaarden en -rechten.

Deze regelingen moeten rekening houden met de verschillen in economische mogelijkheden, door in rijkere lidstaten hogere normen vast te stellen en in armere lidstaten lagere. Deze regels mogen er nooit toe leiden dat hogere normen in bepaalde lidstaten verhinderd worden.

Als verschillende lidstaten bijvoorbeeld een uitgebreider sociaal beleid willen voeren of hogere normen voor arbeidsvoorwaarden willen hanteren dan de EU in haar geheel, kunnen ze besluiten hiervoor een samenwerkingsakkoord te tekenen.

10 | Vastleggen van de verplichting tot vrede en solidariteit

Wat betreft het vraagstuk van veiligheid zal het doel 'vrede' in de meest brede zin van het woord moeten zijn en niet de steeds voortdurende internationale bewapening. Het Grondwettelijk Verdrag stelt: 'De lidstaten verbinden zich ertoe hun militaire vermogens geleidelijk te verbeteren'⁸ en spreekt over de vorming van een

⁶ Art. III-227 van het Constitutionele Verdrag.

⁷ Art. III-177 van het Constitutionele Verdrag.

⁸ Art. I-41. van het Constitutionele Verdrag.

‘defensieagentschap’ dat onder andere tot taak heeft ‘industriële en technologische basis van de defensiesector te versterken en de efficiëntie van de militaire uitgaven te verbeteren.’ Een nieuw verdrag dient duidelijk een sterke politieke ambitie van Europa vast te leggen: de EU moet een sleutelrol spelen in de bepaling van een nieuwe internationale en multilaterale orde, gericht op de opbouw van vrede en verwerping van oorlog en militarisering als middel om internationale meningsverschillen op te lossen. In het bijzonder moet het neoconservatieve concept van ‘preventieve militaire acties’ verworpen worden. De Europese Attac-organisaties vragen:

- Absoluut respect voor het internationale recht, de universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Non-proliferatie verdrag, inclusief de daarin vervatte verplichting tot ontwapening. Daarbij moet de EU een democratische hervorming van de VN bepleiten.
- Het bepleiten van een wereldwijde ontwapening, te beginnen bij onszelf.
- De onafhankelijkheid van de EU van de NAVO⁹ moet worden vastgelegd.
- Aanzienlijke investeringen in instellingen die werken aan en onderzoek doen naar vreedzame conflictoplossing in alle lidstaten alsook op het niveau van de EU.
- Een genderbalans in politieke besluitvorming en onder de deelnemers aan iedere buitenlandse politieke activiteit van de Europese Unie.

Deze uitgangspunten werden ontwikkeld door een vijftiental Europese Attac-organisaties. Vele verschillen werden overwonnen. Bij andere werd een manier gezocht om er zo mee om te gaan dat ze verdere vooruitgang niet in de weg stonden. Ofschoon deze uitgangspunten zonder twijfel verbeterd kunnen worden en andere toegevoegd kunnen worden – wij bepleiten bijvoorbeeld ook een andere politiek ten aanzien van ‘Fort Europa’, de criminalisering van migranten, de onrechtvaardige handelsregels, de schuldenproblematiek en armoede, en we vragen om een intensivering van de samenwerking met de arme landen op een basis van gelijkheid – geloven we dat deze tien uitgangspunten een goed begin zijn van een poging om een progressieve, en op de belangen van de bevolking gebaseerd, antwoord te formuleren op de pogingen van de regeringen van de lidstaten om het Grondwettelijk Verdrag weer tot leven te wekken en de EU op dezelfde weg voort te dwingen. Wij geloven dat de reactie van meerderheden zoals in Frankrijk en Nederland die opties uit moet sluiten.

Behalve als gemeenschappelijk platform en een instrument voor gemeenschappelijke actie voor de organisaties die deze verklaring ondertekend hebben, is deze tekst ook bedoeld om het debat met andere progressieve krachten in Europa aan te gaan. Alleen een heel grote en brede coalitie van krachten kan erin slagen om een andere agenda voor Europa af te dwingen dan die voorzien in het Constitutionele Verdrag.

⁹ Hiermee wordt vanzelfsprekend geen uitspraak gedaan over het voortbestaan van de Navo.

Attac strijdt voor participatieve democratie, voor democratische instellingen en voor samenwerking in Europa en op wereldschaal. In dat kader dragen wij onze standpunten uit over economische en sociale rechtvaardigheid, gendergelijkheid en duurzaamheid in Europa en in de wereld als geheel.

11 maart 2007

Attac België
Attac Denemarken
Attac Duitsland
Attac Finland
Attac Frankrijk
Attac Griekenland
Attac Hongarije
Attac Italië
Attac Jersey
Attac Luxemburg
Attac Nederland
Attac Noorwegen
Attac Oostenrijk
Attac Polen
Attac Spanje
Attac Zweden
Attac Zwitserland

attac
nederland

De vereniging Attac - Nederland streeft naar een rechtvaardige en ecologisch duurzame economie. Daartoe dient het kapitaalverkeer op nationaal en op internationaal niveau betoegeld én onder democratische controle gebracht te worden.

